

ο Απόστολος πραγματοποίησε πολλές μακρές οδοιπορίες **επιτελώντας την άνωθεν σ' αυτόν δοθείσαν εντολήν** μέσα απο χιλιάδες κινδύνους, ραβδισμούς, λιθοβολισμούς, ληστείες και ναυάγια ταξιδεύοντας σε Συρία, Αραβία, Κύπρο και Μικρά Ασία. Μετά ακολούθησε η άφιξη του στην πόλη των Αθηνών όπου παίρνοντας τον λόγο στον ονομαστό Άρειο Πάγο κηρύσσει τον λόγο του Κυρίου στους πολίτες και ομιλεί για την ανάσταση των νεκρών. Από το ακροατήριο αυτό μερικοί τον χλεύασαν, άλλοι του είπαν «**Ακουσόμεθα σου πάλιν περί τούτου**», άλλοι δε απο αυτούς, άνδρες και γυναίκες έπίστευσαν στα λόγια του, τον πλησίασαν ποιό κοντά και συνοδοιπόρησαν μαζί του, μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης και η Δάμαρις.

Μέσα λοιπόν απο τέτοιους αγώνες και κάθε είδους κινδύνους, ιδρύθηκαν οι πρώτες Χριστιανικές Εκκλησίες, που για την τύχη τους και την κατάστασή τους στη διάρκεια των αρχαίων αυτών χρόνων διαθέτουμε πολύ ελάχιστες ασφαλείς πληροφορίες. Λέγεται οτι λίγο πριν από το τέλος του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα το Ευαγγέλιο είχε κηρυχθεί προς Ανατολάς μέχρι τα σύνορα της Ινδικής, δυτικά μέχρι την Ισπανία, αλλά παραμένει άγνωστος ο αριθμός των ανθρώπων που είχαν πιστεύσει στο νέο δόγμα. Το μόνο βέβαιο είναι οτι για να αποφασίσει ο Μέγας Κωνσταντίνος να αναλάβει τον 4^ο μ.Χ. αιώνα χωρίς δισταγμό και αποφασιστικότητα την προστασία των Χριστιανών, η δυναμή τους τουλάχιστον στην Ανατολή ήταν ήδη μεγαλύτερη απο τις αντίπαλες δυνάμεις. Την νέα όμως αυτή κοινωνία των Χριστιανών που άρχισε να δημιουργείται και να μεγαλώνει, περισσότερο την βοήθησε αρχικά να εδραιωθεί ο εσωτερικός οργανισμός που είχαν εφαρμόσει πολύ νωρίτερα οι Χριστιανικές Εκκλησίες. Ο οργανισμός αυτός αρχικά είχε σαν κύριο χαρακτηριστικό του την απόλυτη δημοκρατικότητα. Κάθε Εκκλησία εξέλεγε τους ονομαζόμενους πρεσβυτέρους, οι οποίοι μέσα απο το συμβούλιο τους που συγκροτούσαν, ασκούσαν διαχείριση σε όλα τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Πρίν όμως απο το τέλος του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα, και με το γεγονός οτι οι υποθέσεις έγιναν πολλές και διαφορετικών μορφών, αποτέλεσμα ήταν τα συμφέροντα να γίνουν μεγαλύτερα και τα πάθη ισχυρότερα. Παρουσιάστηκε λοιπόν η επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί μια διοικητική αρχή η οποία και θα προΐστατο του συμβουλίου των πρεσβυτέρων. Τη θέση αυτή κατέλαβαν αρχικά οι Επίσκοποι, οι οποίοι όμως σιγά σιγά τους πήραν ολόκληρη

την εξουσία που είχαν, και απο τότε πλέον τους θεωρούσαν μονο απλούς συμβούλους. Ταυτόχρονα όμως, με την επικράτηση αυτής της κατάστασης, οι Επίσκοποι και οι Πρεσβύτεροι αποτέλεσαν πλέον μια ιδιαίτερη τάξη που πήρε το όνομα Κλήρος, και ο οποίος ξεχώριζε χαρακτηριστικά απο τον Λαό, δηλαδή τους Λαϊκούς.

Οι Επίσκοποι όμως εκτός απο τα κύρια Ιερατικά τους καθήκοντα, είχαν και τη διαχείριση της Εκκλησιαστικής περιουσίας, αποφάσιζαν δε και για όλες τις διαφορές που παρουσιάζονταν μεταξύ των Χριστιανών, γιατί αυτοί δεν επιθυμούσαν να καταφύγουν για την επιλυση τους σε ειδικολάτρη Δικαστή. Με τον θάνατο του Επισκόπου εξελέγετο απο το σύνολο της Εκκλησίας ο νέος Επίσκοπος ο οποίος απαραίτητα ήταν μέλος του συμβουλίου των Πρεσβυτέρων. Έτσι λοιπόν κάθε Εκκλησία αποτελούσε ξεχωριστή πολιτεία μέσα στις μεγαλύτερες πόλεις του Κράτους. Στη συνέχεια περίπου στο τέλος του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, όλες εκείνες οι Εκκλησίες αισθάνθηκαν την ανάγκη της επικοινωνίας και της σύνδεσης μεταξύ τους και έτσι εδημιούργησαν τις λεγόμενες Επαρχιακές συνόδους. Έτσι λοιπόν οι Επίσκοποι των Εκκλησιών συνεδρίαζαν την άνοιξη και το φθινόπωρο στην πρωτεύουσα της Επαρχίας, όπου, αφού άκουγαν τη γνώμη κάποιων εγκρίτων Ιερέων, εξέδιδαν και με την παρουσία των πιστών αποφάσεις τους λεγόμενους Κανόνες που ρύθμιζαν τα κυριώτερα κεφάλαια της πίστεως και της πειθαρχίας. Μετά απο λίγο χρονικό διάστημα οι τοπικές αυτές σύνοδοι δημιούργησαν μεταξύ τους σχέσεις, ανακοινώνοντας και επικυρώνοντας τις αμοιβαίες τους πράξεις, έτσι ώστε η Χριστιανική Εκκλησία πήρε τη μορφή μιας μεγάλης αυτοτελούς Ομοσπονδίας Πολιτειών που είχαν δική τους διοίκηση, δική τους νομοθεσία και δική τους περιουσία.

Αυτός ο οργανισμός όμως δεν περιορίστηκε μόνο σε αυτά. Οι μεν Επίσκοποι των επαρχιακών πόλεων υποτάχθηκαν στον Επίσκοπο της Μητροπόλεως, πάλι δε, μερικές απο τις Μητροπόλεις πήραν κάποια προεξάρχουσα τάξη απο τις άλλες, είτε γιατί είχαν μεγάλο πλήθος Χριστιανών, είτε γιατί είχαν περισσότερους Αγίους ή μάρτυρες απο αυτούς που ανέδειξαν και διατήρησαν την Χριστιανική πίστη. Οι προέχουσες λοιπόν εκείνες Μητροπόλεις ονομάστηκαν πλέον Αποστολικές Εκκλησίες. Ήταν λοιπόν στην μεν Δύση η Ρώμη, στη δε Ανατολή, τα Ιεροσόλυμα, η Αντιόχεια, η Αλεξάνδρεια, η Έφεσος, και η Κόρινθος. Έτσι λοιπόν όλες οι Χριστιανικές Εκκλησίες είχαν μεταξύ τους επικοινωνία

νωνία και αλληλογραφία, ώστε να δημιουργηθεί ένας κοινός δεσμός, από τη Βρετανία μέχρι και την Περσία. Ο πολιτικός αυτός οργανισμός του Χριστιανισμού, ιδιαίτερα στην Ανατολή, επέφερε το εξής παράδοξο αποτέλεσμα, σε κάθε πόλη σχεδόν να υπάρχουν διπλές εκκλησίες, διπλές βουλές, και διπλές αρχές, που ανήκαν αντίστοιχα σε Χριστιανούς και σε Εθνικούς.

Στην αρχή αυτές των Εθνικών που ήταν και ισχυρότερες, απολάμβαναν με πολλούς και ποικίλους τρόπους και την προστασία της Ρωμαϊκής μοναρχίας, με την πάροδο όμως του χρόνου άρχισαν να χαλαρώνουν και να πέφτουν σε μαρασμό, σε αντίθεση με αυτές των Χριστιανών που, παρ' ό,τι εβασίζοντο στις δικές τους δυνάμεις και πόρους, παρουσίαζαν και αύξηση και μεγαλύτερη δύναμη. Το αποτέλεσμα αυτό έχει εύκολη και απλή εξήγηση, αφού η Ρωμαϊκή μοναρχία που ήταν ο φυσικός προστάτης της Αρχαίας Θρησκείας, διασπούσε την προσοχή της είτε στην αντιμετώπιση εσωτερικών ταραχών και επαναστάσεων, είτε σε απόκρουση εξωτερικών επιδρομών που πολλές φορές δεν μπορούσε να αναχαιτίσει. Στη μέση λοιπόν αυτής της υλικής και ηθικής αναρχίας, οι Χριστιανικές Εκκλησίες ήταν σαν τις οάσεις μέσα στην έρημο. Σε ένα φαύλο κύκλο εξουσίας πολλοί αυτοχειροτόνητοι Αυτοκράτορες πολεμούσαν ο ένας τον άλλον, τα στίφη δε από βαρβάρους που διαρκώς επιτίθεντο μεγάλωναν ολο και περισσότερο την υπάρχουσα αυτή αναρχία.

Σε αντίθεση αυτής της κατάστασης ο κάθε Χριστιανός γνώριζε ποια ήταν η κυβέρνησή του και ποιοι ήταν οι νόμοι του. Είχε λοιπόν σταθερούς και αμετακίνητους κυβερνήτες μαζί με την αίσθηση της προστασίας και της σωστής καθοδήγησης. Σε κάθε πόλη υπήρχε ένας σεβαστός άνθρωπος που είχε την εμπιστοσύνη της κοινωνίας, και σε όλη τη χώρα επικρατούσε ένα αίσθημα σύνδεσης των καλλίτερων και πίο ενεργών κατοίκων μεταξύ τους. Το βήμα του ρήτορα στην παλαιά Αγορά αντικατέστησε ο άμβωνας της Εκκλησίας και η νέα κοινωνία συνυπήρχε με αυτή που πέθαινε. Τίθεται όμως το ερώτημα: Με έτσι διαμορφωμένη την κατάσταση οι δύο κοινότητες μπορούσαν να ζήσουν ειρηνικά; Οι Ρωμαίοι, αρχικά, έδειξαν αδιαφορία για το νέο δόγμα, αλλά η διαμάχη μεταξύ των δύο κοινωνιών άρχισε νωρίς την 1η εκατονταετηρίδα μ.Χ. επί Αυτοκράτορος Νέρωνος με διωγμούς που εξακολούθησαν μετά από μερικά διαλείμματα μέχρι τις αρχές της 4ης. Τότε εμφανίστηκε στο προσκήνιο ο Μέγας Κωνσταντίνος ο οποίος

στα τέλη του 323 μ.Χ. και σε ηλικία 49 ετών αφού, μετά από μακρούς και επίπονους αγώνες, ενίκησε όλους τους αντιπάλους του αποκατέστησε την από πολλών χρόνων διακοπείσα ενότητα του Ρωμαϊκού κράτους. Ταυτόχρονα όμως δεν δίστασε με δύο προσωπικά του νομοθετήματα να καταδείξει ότι ο σκοπός του ήταν να τοποθετήσει την πρωτεύουσα του Κράτους στην Ανατολή. Με το μεν πρώτο κανόνισε γενναία αποζημίωση στους Χριστιανούς της Ανατολής αποκαθιστώντας έτσι όλες τις αδικίες που είχαν υποστεί από τους προκατόχους του, με το δεύτερο δε επικαλείται πλέον ρητά τις ευλογίες του Θεού υπο την σκέπη του οποίου έθεσε και τον εαυτό του και ολόκληρο το Ανατολικό Κράτος:

«Σε νυν, τον μέγιστον Θεόν παρακαλώ, είης πρῶς τε και ευμενής τοις σοις ανατολικούς, δι' εμού του σου θεράποντος ορέγων ίασιν. Και ταύτα γε αιτώ ουκ απεικότως, ω δέσποτα των όλων Άγιε Θεέ, ταις σοις γαρ υφηγήσεσιν ενεστησάμην σωτηριώδη πράγματα και διήνυσσα. Διά ταύτα ανέθηκά σοι την εμαυτού ψυχήν, έρωτι και φόβω καθαρῶς ανακριθείσαν. Το μεν γαρ όνομά σου γνησίως αγαπῶ, την δε δυναμίν σου ευλαβῶ, ην πολλοίς τεκμηρίοις έδειξας και την εμήν πίστιν βεβαιότεραν ειργάσω».

Σύμφωνα με το πνεύμα του παραπάνω προοιμίου ο καθένας θα νόμιζε ότι ο Κωνσταντίνος άμεσα θα επέβαλε την νέα Πίστη σαν επίσημο Θρησκειομα του Κράτους και θα κτυπούσε αποφασιστικά την Ειδωλολατρεία. Οχι βέβαια, γιατί στην συνέχεια με την εξαιρετική σύνθεση που τον διέκρινε αναφέρει:

**«Ειρηνεύειν σου τον λαόν και αστασία-
στον μένειν επιθυμώ. Ομοίαν τοις πιστεύου-
σιν οι πλανώμενοι χαίροντες λαμβανέτωσαν
ειρήνης τε και ησυχίας απόλαυσιν. Αύτη γαρ
η της κοινωνίας επανόρθωσις και προ την ευ-
θείας αγαγείν οδόν ισχύει. Μηδείς τον έτερον
παρενοχλείτω έκαστος όπερ η ψυχή βούλεται,
τούτω και πραττέτω».**

Ετσι λοιπόν μεσα απο αυτό το πνεύμα συμβι-
βάστηκε ο ανταγωνισμός μεταξύ των Χριστιανών
και των Εθνικών. Μετά απο λίγο όμως θα ξεσπά-
σει ο μεγάλος εμφύλιος αγώνας του Χριστιανι-
σμού που έγκαιρα τον είχε προβλέψει ο Απόστο-
λος Παύλος γράφοντας την επιστολή του προς
τους Κολοσσαείς.

**«Βλέπετε μη τις υμάς έσται ο συλαγωγών
διά της φιλοσοφίας και κενής απάτης».**

Πράγματι γύρω στο 319 μ.Χ. ο Επίσκοπος Αλε-
ξανδρείας Αλέξανδρος, άνδρας πράος και ενάρετος,
διαπίστωσε ότι μεταξύ των κληρικών της Εκκλη-
σίας του αρκετοί επέστρεψαν ότι ο υιός του Θεού
ήταν μεν το πρωτότοκον των όντων, αλλά πλά-
σθηκε όπως όλα τα υπόλοιπα υπο του Θεού και δεν
προϋπήρχε από αιώνος. Μετά απο έρευνα του γε-
γονότος ο Επίσκοπος βεβαιώθηκε ότι αυτές οι και-
νοτομίες διεδίδοντο απο εναν εκ των πρεσβυτέρων
της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας ονόματι Άρειον,
ο οποίος ηταν και γνωστός για την δεινότητά του
στην ερμηνεία των Θείων Γραφών. Αφού λοιπόν
τον εκάλεσε, του ζήτησε να απολογηθεί σχετικά με
τις απόψεις που διέδιδε. Ο Άρειος τότε αποφεύγει
κάθε απάντηση ή ομολογία και φεύγοντας δηλώ-
νει ότι δεν υπάρχει καμιά διαφωνία μεταξύ αυτού
και του Επισκόπου. Η δήλωσή του αυτή γίνεται
άμεσα γνωστή στον Επίσκοπο, ο οποίος σταματά
να αναφέρεται πλέον για το θέμα ονομαστικά στον
Άρειο, και με την πρώτη ευκαιρία που του δίδεται
αναπτύσει το θέμα της Τριάδος σε μια εκκλησια-
στική του ομιλία. Εκεί, όπως αναφέρει και ο ιστορι-
κός Επίσκοπος Σωκράτης, επεχείρησε να αποδείξει
«φιλοτιμότερόν τι» ότι οι τρεις υποστάσεις ήσαν
εντελέσταται προς αλληλάς ηνωμένα και ίσα.

Τότε ο Άρειος παίρνοντας τον λόγον εκφράζει
τον εξής πολύκροτο συλλογισμό: **«Ότι, αν ο Πα-**

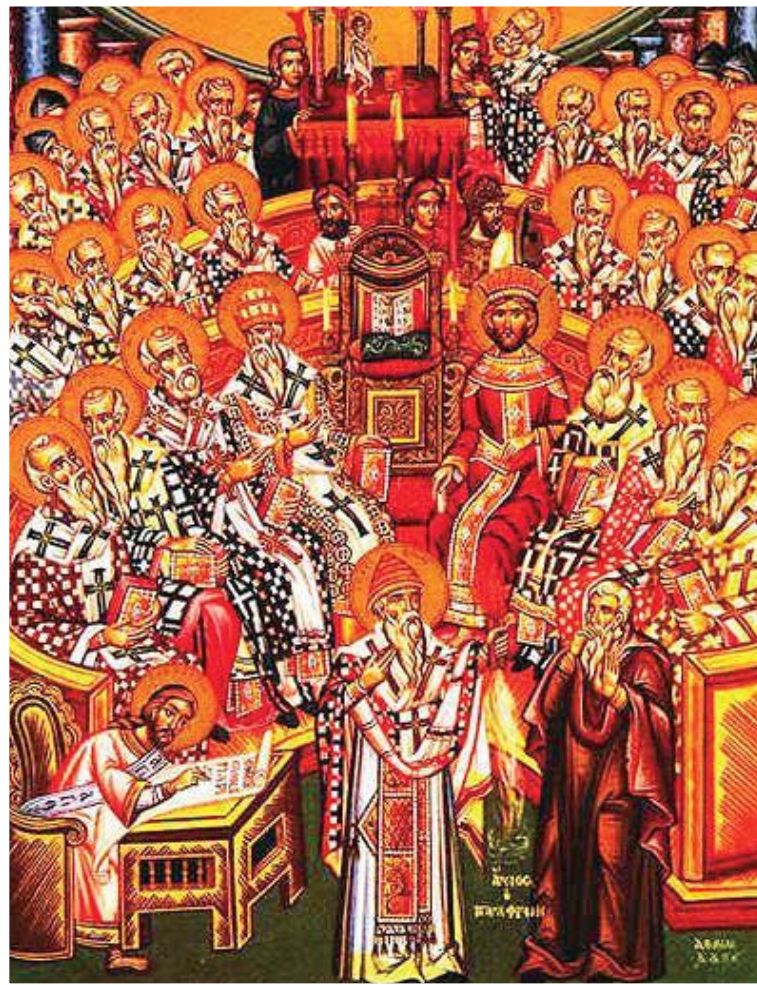
**τήρ εγέννησε τον Υιόν, ο γεννήσας προϋπήρχε
του γεννηθέντος, άρα ο Υιός δεν υπήρξεν από
αιώνος».** Η συζήτηση αυτή έφερε στη συνέχεια
μεγάλη αναστάτωση και διαφωνίες σε όλη την Αί-
γυπτο κάτι που δεν ηταν δυνατόν να διευθετησει
και να επιβάλλει η προσωπικότητα και οι δυνατό-
τητες του Επισκόπου. Μεταξύ όμως των κληρι-
κών που τον περιέβαλλαν υπήρχε και ένας νεαρός
Διάκονος μικρού αναστήματος, αλλά με φλογερή
ψυχή και ζωηρούς οφθαλμούς γεμάτους λάμψη.
Ο νέος αυτός ονόματι Αθανάσιος, τότε μόλις είκοσι
ετών, με το που άρχισε η έριδα αντιλήφθηκε αμέ-
σως ότι ο Άρειος δεν τολμούσε να δώσει πλήρεις
εξηγήσεις για τις θέσεις του μη έχοντας συνείδηση
του τελικού συμπεράσματος, και έτσι διατύπωνε
μόνο την άρνηση της Θείας φύσης του Σωτήρος.
Με λιγα λόγια ο Άρειος παρίστανε το κήρυγμα
του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού σαν ανθρώπινο
δόγμα, απογυμνωμένο απο κάθε αποκάλυψη και
έτσι εκτεθειμένο στην προσβολή κάθε φιλοσοφι-
κού πνεύματος. Αυτά αναλογιζόμενος ο Αθανάσι-
ος, αφιέρωσε απο τότε όλες του τις δυνάμεις στην
υπεράσπιση και την άμυνα του Ενσαρκωθέντος
Λόγου, με τόσο μεγάλη θρησκευτική πεποίθηση
και ατρόμητο θάρρος ώστε να γίνει ο ηρωικότερος
όλων των Αγίων της Εκκλησίας.

Από τον μεγαλοφυή αυτό νέο οδηγούμενος
ο Αλέξανδρος, εκάλεσε τον Άρειο να απολογηθεί
ξανά, αυτή τη φορά όμως μπροστά σε όλο τον κλή-
ρο της Αλεξανδρείας. Εκεί με κατάλληλα εύστοχες
ερωτήσεις τον οδήγησε, παρά την μεγάλη ρητορι-
κή του δεινότητα, να ομολογήσει τη μεγάλη βλα-
σφημία, ότι ο Λόγος του Θεού δεν είναι αναμάρ-
τητος. Αυτή η ομολογία οδήγησε άμεσα και χωρίς
δισταγμό στον αναθεματισμό και την καθαίρεσή
του σαν αιρετικό και σε επέκταση σε όλους αυτούς
που αποδέχονταν τα δογματά του, δηλαδή εκτός
απο τον Άρειο ένδεκα διάκονοι και δύο Επίσκοποι.
Μετά απο αυτό το γεγονός ο Άρειος γνωστός για
την ευφράδειά του (μέχρι παροιμία σχετική δια-
σώθηκε στη Κωνσταντινούπολη που αναφερόταν
στο «του Αρείου το απύλωτον στόμα») την εξαιρε-
τική του ευφυΐα και την έντονη δραστηριότητά
του, εκμεταλλεύτηκε, αφ' ενός μεν την περίπλοκη
δομή του ζητήματος, αφ' ετέρου δε τα εξημμένα
πνεύματα, καταφέροντας να συγκροτήσει στην
Ανατολή μεγάλη και ισχυρή μερίδα οπαδών.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στους οπαδούς αυ-
τούς συμπεριλαμβάνοντο και ιδιαίτεροι φίλοι του
Βασιλέως, όπως ο Νικομηδείας Ευσέβιος και ο
Ευσέβιος Καισαρείας που θεωρείτο τότε και ένας

των φωστήρων της Εκκλησίας. Ο Μέγας Κωνσταντίνος έχοντας λοιπόν κατανοήσει απο την αρχή, οτι αυτό το ζήτημα θα μπορούσε να αποτελέσει την κύρια αιτία δημιουργίας σκανδάλων και εκτροπών, προέτρεψε και τις δύο πλευρές να συναντηθούν και να συζητήσουν πάνω σε αυτό και να συνδιαλλαγούν, ώστε να επέλθει ειρήνη και ηρεμία στους κόλπους της Εκκλησίας. Αλλά μάταια, η φωνή αυτή της σύνεσης και της μετριοπάθειας δεν επρόκειτο ποτέ να ακουστεί. Ο Άρειος έγραψε προς τον Βασιλέα μια βλάσφημη επιστολή παραπονούμενος για την επιβληθείσα σε αυτόν αργία, συγχρόνως δε ο Κωνσταντίνος πληροφορείται οτι στην Αλεξάνδρεια ξέσπασαν ταραχές όπου οι όχλοι δεν σέβονται πλέον ούτε τον ίδιο. Μπροστά σε αυτή λοιπόν τη δυσκολία το εφευρετικό του πνεύμα βρίσκει λύση, και αποφασίζει αμέσως τι πρέπει να κάνει. Αφού οι Ιεράρχες δεν επείθοντο μεταξύ τους στο να σταματήσουν οι έριδες και να συνδιαλλαγούν, συνεκάλεσε Οικουμενική Σύνοδο στη Νίκαια της Βιθυνίας για να λύσει την υπάρχουσα διαφορά.

Στη Σύνοδο αυτή προσκλήθηκαν όλοι οι Επίσκοποι της Χριστιανοσύνης. Παρ' ό,τι όμως που με εντολή του Βασιλέα το Δημόσιο ανέλαβε όλα τα έξοδα οδοιπορίας και διατροφής, προσήλθαν μεν περισσότεροι απο τριακόσιοι Επίσκοποι, αλλά μόνο τρεις ή τέσσερις απο τη Δυτική Ευρώπη, ούτε και ο Πάπας της Ρώμης ήλθε, στέλνοντας μόνο δύο Επισκόπους σαν αντιπροσώπους του. Οι περισσότεροι λοιπόν Επίσκοποι ανήκαν σε Ελληνικές ή Εξελληνισμένες χώρες της Ανατολής, μεταξύ δε όλων των Επισκόπων στη Σύνοδο διακρίθηκε ο γηραιός Αλέξανδρος της Αλεξανδρείας πλαισιωμένος απο το νεαρό του σύμβουλο Αθανάσιο. Δηλαδή η Σύνοδος έγινε εξ ολοκλήρου Ελληνική. Ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος εκφώνησε τον εναρκτήριο λόγο στα Λατινικά, που μεταφράστηκε κατάλληλα και άμεσα στα Ελληνικά. Όταν όμως αργότερα αναμίχθηκε σε κατ' ιδίαν συζητήσεις μίλησε Ελληνικά, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ευσέβιος: "Ελληνίζων τη φωνή, οτι μηδέ ταύτης αμαθώς είχε". Στη συνέχεια όλες οι πράξεις της Συνόδου συντάχθηκαν και διατυπώθηκαν στα Ελληνικά, ιδίως δε το τότε κανονισθέν Σύμβολον της Πίστεως. Οι συμμετέχοντες στη Σύνοδο Επίσκοποι συναντήθηκαν αρχικά στις 25 Ιουνίου του 325 μ.Χ. αλλά η πρώτη τους επίσημη συνεδρίαση έγινε 5 η 6 Ιουλίου. Η Σύνοδος δεν κράτησε περισσότερο απο είκοσι ημέρες, και μέσα στο μικρό αυτό χρονικό διάστημα, εκτός απο τα άλλα μικρότερης σημασίας ζητήματα, έλυσε το κεφαλαιώδες ζήτημα, το οποίο πριν απο λίγο

χρόνο είχε κυριολεκτικά διαιρέσει την Εκκλησία. Έτσι καθιερώθηκε το δόγμα οτι «**ο υιός του Θεού ητο ομοούσιος τω Πατρί**», αναθεμάτισε τον Άρειο και τους υποστηρικτές του, τους πλέον δε ισχυρά αντιφρονούντες εξόρισε στην Γαλατία της Μικράς Ασίας. Οι δύο Ευσέβιοι, που στην αρχή διάσταζαν να υπογράψουν το Σύμβολο της Πίστεως, τελικά τάχθηκαν με την πλειοψηφία, βλέποντας οτι ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος θα υποστηρίξει τα κυρωθέντα απο τη Σύνοδο. Πράγματι ο Βασιλεύς, μη ακρούμενος σε αυτά, εξέδωσε ειδικό διάταγμα κατά των αντιδοξούντων, με το οποίο καλούσε να καούν όλα τα συγγράμματα του Αρείου, και να επιβάλλεται η θανατική ποινή σε όποιον διέδιδε ή έκρυβε κάποιο απο αυτά. Βεβαίως αν αυτό το γεγονός εκτιμηθεί με τις σημερινές επικρατούσες αρχές είναι αδιανόητη μια τέτοιου είδους επέμβαση στα δόγματα της Εκκλησίας.

Αλλά ο Κωνσταντίνος ήδη είχε πειστεί, και σ' αυτό είχε απόλυτο δίκιο, υπήρχαν πράγματι δυο ιδιαίτερα σημαντικοί και ζωτικοί λόγοι, πρώτον, αν δεν σταματούσαν άμεσα αυτές οι συζητήσεις κινδύνευε να καταπέσει όλο το οικοδόμημα του Χριστιανισμού, και δεύτερον οι αποφάσεις της Οικουμενικής Συνόδου όσο οικουμενικές και άν ήταν δεν θα μπορούσαν να ξεριζώσουν τα αίτια της

διαμάχης, αν τα δόγματά της δεν τα επεκύρωνε ένα Αυτοκρατορικό θέσπισμα. Δικαιολογώντας δε την εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος λέγει προς τους Επισκόπους: **«ΑΛΛ΄ υμείς μεν των εἰσῶ της Εκκλησίας, ἐγὼ δε των εκτός, ὑπὸ Θεοῦ καθιστάμενος, Ἐπίσκοπος ἀν εἶην»**. Στα τέλη Ιουλίου λύνοντας τη συνεδρίαση μίλησε προς τους Επισκόπους με πραότητα και αγάπη, και τους συμβούλεψε να μην επιτίθενται μεταξύ τους, δίνοντας έτσι την αφορμή σε εκείνους που είναι πάντα έτοιμοι να βλασφημήσουν το Θεῖο Ὄνομα. Ετσι διαλύθηκε η πρώτη Οικουμενική Σύνοδος, της οποίας το κύριο έργο υπήρξε ο προσδιορισμός του μέρους εκείνου του Συμβόλου της Πίστεώς μας, με το οποίο κάθε Χριστιανός ομολογεί οτι πιστεύει **«εις ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ Φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι’ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο»**.

Το πόσο συνετά διαχειρίστηκε αυτή την υπόθεση ο Κωνσταντίνος είναι αναμφισβήτητο από το αποτέλεσμα. Από τότε μέχρι σήμερα πέρασαν 1685 χρόνια, το κράτος αυτό στο οποίο ο Βασιλεύς συνεκάλεσε και προήδρευσε στη Σύνοδο της Νίκαιας έχει καταλυθεί από αιώνες. Στη συνέχεια στα ερείπια του κτίστηκαν άλλα διαφορετικά κράτη, διαμορφώθηκαν Νέα Έθνη, δημιουργήθηκαν και διαπλάστηκαν νέες γλώσσες, ανακαλύφθηκαν νέοι κόσμοι, επινοήθηκαν νέες Τέχνες και Επιστήμες, παρουσιάστηκαν νέες ανάγκες, προαιρέσεις και δοξασίες, η υλική και ηθική όψη της Γης μας μεταβλήθηκε ολοκληρωτικά, και όμως σε ποιο σημείο της, και σε ποια ανθρώπινη γλώσσα δεν αντήχησε και δεν αντηχεί καθημερινά η προσευχή εκείνη που ορίστηκε στη Νίκαια από τους αντιπρόσωπους του Ελληνικού Χριστιανισμού; Βεβαίως εμείς οι Έλληνες οφείλουμε μεγάλη χάρη στους Αρχαίους προγόνους μας, που μέσα από τα αριστουργήματά τους του πνεύματος και της Τέχνης μας όρισαν τους νόμους του Καλού, του Ωραίου και του Υψηλού, νόμους που και μέχρι σήμερα θαυμάζουμε και εκτιμούμε. Αλλά μήπως οφείλουμε μεγάλη ευγνωμοσύνη και στους Χριστιανούς εκείνους προγόνους μας, οι οποίοι όρισαν τους κανόνες του ανθρώπινου συνειδότος για την φύση της Θεότητας, κανόνες επάνω στους οποίους θεμελιώθηκε από τότε όλος ο νεότερος πολιτισμός;

Αμέσως μετά από τη διάλυση της Συνόδου της Νικαίας, η δόξα του Κωνσταντίνου αμαυρώθηκε

με πράξεις τις οποίες, οι μεν υποστηρικτές του δεν κατάφεραν να αρνηθούν, οι δε εχθροί του επιχείρησαν να πολλαπλασιάσουν. Κρίνοντας απαραίτητο να πάει στη Ρώμη, όπου επικρατούσε ακόμη η ειδωλολατρεία, δεν σεβάστηκε το θρησκευτικό αίσθημα του πλήθους με αποτέλεσμα να τον εξύβρισουν έντονα. Εκτός από αυτό παρασύρθηκε και από οικογενειακές ραδιουργίες, θανατώνοντας το καλλίτερο μέλος του οίκου του τον Κρίσπο, όπως

και κατηγορεῖται ἀπο πολλοὺς και για το θάνατο της Φαύστας μητριάς του Κρίσπου. Το βέβαιο είναι οτι ο Βασιλεύς κάτω ἀπο το βάρος αυτών των ἀποτρόπαιων περιπετειών και πράξεων ἀναχώρησε πίσω για τα εδάφη της Ανατολής.

Στη διάρκεια της επιστροφής του σκεπτόμενος για τη μελλοντική τύχη του κόσμου, ἀποφάσισε την οριστική εγκατάλειψη της Αρχαίας

πρωτεύουσας, η οποία φαινόταν καθαρά ότι δεν είχε προσεγγίσει και κατανοήσει τη μεγάλη αλλαγή που ερχόταν στην Οικουμένη. Έτσι εδραιώθηκε και παγιώθηκε η εγκατάσταση της πρωτεύουσας του κράτους στην Ανατολή, εκεί όπου θα κτιζόταν το νέο έρεισμα του ανακαινισμένου κόσμου. Αυτή ίσως υπήρξε και η κρισιμότερη στιγμή της ζωής του Κωνσταντίνου. Στην ίδρυση της Κωνσταντινούπολης οφείλεται η αναβίωση και εξασφάλιση της πολιτικής του Ελληνικού Έθνους και η για χίλια και πλέον χρόνια διατήρηση της αυτονομίας του. Αυτό όμως οφείλεται όχι μόνο γιατί απλά κτίστηκε μια ισχυρή και μεγάλη πόλη, αλλά γιατί λόγω της θεσεώς της είχε μοναδικά πλεονεκτήματα αποτελώντας την πρωτεύουσα. Λέγεται ότι αρχικά ο Βασιλεύς είχε επιλέξει την Σόφια των Βουλγάρων, αλλοι δε αναφέρουν και την επιλογή μιας θέσεως μεταξύ Ιλίου και Περγάμου. Αλλά κι αν υποθεθεί ότι για αρκετό χρόνο ταλαντεύτηκε, ο χώρος τον οποίο επέλεξε, το Αρχαίο Βυζάντιο αποδείχθηκε το καταλληλότερο για τις επαγγελίες που είχε επιλεγεί να εκπληρώσει. Αυτό είναι ακόμη ένα ασφαλές δείγμα της μεγαλοφυΐας του, όπως εκείνο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά μάλλον κάτι περισσότερο αφού αυτή η πόλη επέζησε μέσα από τόσες περιπέτειες τόσους πολλούς αιώνες.

Ο Κωνσταντίνος μόλις επέλεξε πού θα κτίσει τη νέα πρωτεύουσα, άρχισε την υλοποίησή της και με την συνήθη γρήγορη δραστηριότητα που τον διέκρινε τελείωσε το έργο μέσα σε εννέα μήνες του έτους 330 μ.Χ., δηλαδή μόλις πέντε χρόνια αφού είχε συνέλθει η Οικουμενική σύνοδος της Νίκαιας. Ο περίβολος του Αρχαίου Βυζαντίου επεκτάθηκε τόσο πολύ, ώστε η νέα πόλη να είναι δεκαπέντε στάδια μεγαλύτερη από την προηγούμενη. Τα τείχη της κατέλαβαν το μεγαλύτερο μέρος του Ισθμού που σχηματίζεται από την Προποντίδα και τον Κεράτιο κόλπο, κατασκευάστηκαν δε στην Προποντίδα και δύο λιμένες, η οποία προηγουμένως δεν είχε κανένα, τον λιμένα των Σοφίων και τον λιμένα του Ελευθερίου. Ταυτόχρονα με αυτά που γίνονται στην περιφέρεια, πολλά νέα δημόσια και ιδιωτικά κτίρια εκάλυψαν το εσωτερικό της πόλεως, εκτός δε από αυτά, θα αναφερθούμε ιδιαίτερα σε τρεις αχανείς πλατείες διακοσμημένες με στοές, περιζωμένες από γιγάντια κτίρια και επι πλέον στον πολυθρύλητο Ιππόδρομο κοντά στον οποίο έκτισε το λεγόμενο Παλάτιο. Αυτό περιελάμβανε πολλές αίθουσες και βιβλιοθήκες, είχε δε τόσο μεγάλη έκταση, ώστε η αρχή του να είναι στο

παράλιο τείχος και το τέλος του να φθάνει μέχρι τη μέση της πόλεως.

Εκτός όμως από όλα αυτά, ετίμησε το νέο Θρησκόεσμα για την εξασφάλιση του οποίου οικοδόμησε τη νέα πόλη, κτιζοντας πολλές και ωραίες εκκλησίες, τις εφοδίασε δε με όλα τα απαραίτητα για τη λατρεία Ιερά βιβλία και σκεύη, ανέθεσε δε αυτή τη φροντίδα στον στενό του φίλο Επίσκοπο Καισαρείας Ευσέβιο. Πλήθος από τα σύμβολα της νέας Πίστεως διακόσμησαν τη νέα Πόλη και ιδιαίτερα τα πολλά της Ανάκτορα, παρ' όλα αυτά ο Κωνσταντίνος δεν αμέλησε να συγκεντρώσει σ' αυτήν πολλά και από τα αριστουργήματα της Αρχαίας τέχνης, κατηγορήθηκε δε γι' αυτό από αρχαίους και νεώτερους ότι απογύμνωσε τις άλλες πόλεις για να κάνει μεγαλοπρεπέστερο το δικό του επώνυμο έργο. Είναι βέβαιο ότι η άποψη αυτή έχει μια δόση υπερβολής και απέχει πολύ από την πραγματικότητα.

Από τον Κωνσταντίνο μεταφέρθηκαν στη νέα Βασιλεύουσα έργα τέχνης χωρίς να θιγούν κανένα από τα αριστουργήματα του Φειδία της Ακροπόλεως των Αθηνών, ούτε του Διός στην Ολυμπία. Μεταφέρθηκαν όμως και στήθηκαν στον Ιππόδρομο οι Τρίποδες του Μαντείου των Δελφών και σε ιδιαίτερα περίοπτη θέση ο χρυσός τρίποδας με βάση το τρικέφαλο χάκλινο φίδι, δώρο των Ελλήνων στον Απόλλωνα για τη νίκη τους στη μάχη των Πλαταιών, καθώς και οι Ελικωνίδες Μούσες από την κορυφή του όρους Ελικών. Με αυτή τη κίνηση μάλλον ο Κωνσταντίνος μεταφέρει τα πλέον εγκαταλελειμμένα έργα, γιατί ήδη όπως αναφέρει ο Πλούταρχος στους δικούς του χρόνους πολύ λίγοι επισκεπτόντουσαν τους Δελφούς και ακόμη λιγότεροι ανέβαιναν στο όρος Ελικών για να δούν τις Μούσες. Πρέπει να επισημάνουμε δύο σημεία: πρώτον ότι, παρ' ό,τι πολλά από αυτά τα έργα, αν και τεμαχίστηκαν, συνεχίζουν ακόμη και σήμερα να υπάρχουν στοιχεία τους εκεί, ώστε να θυμίζουν και να διδάσκουν στις παρούσες γεννεές για το ένδοξο παρελθόν του Ελληνικού Έθνους, και δεύτερον, αν ο Κωνσταντίνος είχε πάρει πολύ περισσότερα αριστουργήματα στη νέα Πόλη από αυτά που βρίσκονταν στις Επαρχίες σίγουρα αυτά θα είχαν γλιτώσει από την πρόωρη καταστροφή τους είτε από τους διάφορους Βαρβάρους επιδρομείς είτε από το ζήλο των Χριστιανών. Τουλάχιστον όσα βρίσκονταν στην Κωνσταντινούπολη, τα εθαύμαζαν και τα τιμούσαν μέχρι τις αρχές του 13ου μ.Χ. αιώνα οπότε και καταστράφηκαν από τη βάρβαρη πλεονεξία των Δυτικών κατακτητών της. ■